

Eduskunta, Lakivaliokunta

LAUSUNTO

1.10.2025

Viite: Lakivaliokunnan kokous keskiviikkona 8.10.2025 klo 09.30 (HE 89/2025 vp)

EOAK/5798/2025

LAUSUNTO PIENTEN RIITA-ASIOIDEN MENETTELYÄ KOSKEVASTA HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ ([HE 89/2025 vp](#))

Lakivaliokunta on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista lausuntoa pienten riita-asioiden menettelyä koskevasta yllä mainitusta hallituksen esityksestä.

Hallitusohjelman (Vahva ja välittävä Suomi, Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma, [Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58](#)) toimivia asuntomarkkinoita koskevaan jaksoon 6.5 sisällytetyn maininnan (s. 126) mukaan

- ”otetaan käyttöön pienten riita-asioiden menettely (mm. hädöt)” ja
- ”helpotetaan taloyhtiöiden häiriötilanteisiin puuttumista ja asuntojen hallintaanottoa”.

Nyt kysymyksessä oleva hallituksen esitys toteuttaa hallitusohjelman kirjausta muuten, mutta se ei koske taloyhtiöiden häiriötilanteisiin puuttumista ja asuntojen hallintaanottoa.

1. Pienriitamenettelyn tarpeellisuus ja soveltamisala

Hallituksen esitys vastaa hyvin niihin siviiliprosessia koskeviin kehitystarpeisiin, joita eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian useissa aikaisemmissa lausunnoissa on tuotu esiin. Ehdotetun menettelyn soveltamisala on kuitenkin rajattu tarpeettoman suppeaksi. Nykyinen siviiliprosessi on liian hieno, kallis ja vaativa moniin muihinkin asiaryhmiin kuin asuinhuoneiston vuokrausta koskeviin asioihin.

Nykyinen apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja on 21.6.2021 apulaisoikeusasiamiehen sijaisena toimiessaan oikeusministeriölle antamassaan riita-asioiden oikeudenkäyntikuluja koskeneessa lausunnossaan ([EOAK/3296/2021](#)) kuvannut sekä pieniin että isoihin riita-asioihin sovellettavan nykyprosessin luonnetta seuraavasti:

”Minulla ei ole vastaväitteitä siihen nykyprosessin peruslähtökohtaan, että asiat valmistellaan etupainotteisesti ja käsitellään jäsentyneesti. Joskus kaikki jutun osapuolet pääsevät kuitenkin vähemmällä, jos todistusteemoilta ei käytännössä edellytetä äärimmäistä täsmällisyyttä ja myös riitaisten ja riidattomien seikkojen listauksessa sallitaan tiettyä väljyyttä. Jos todistajaa voidaan kuulla vähin kustannuksin vartissa, on usein turhaa käsitellä tuntikausia sitä, onko todistajan kuuleminen tarpeen tai muotoilla kuulemisen teemoja hyvin tarkkaan.

Vanhan ja uuden prosessin keskeisin ero on nimenomaan etupainotteisuudessa. Ennen 1993 uudistusta haastehakemuksen laatiminen oli helppoa eikä prosessia tarvinnut suunnitella etukäteen sen pidemmälle. Tilanne ja prosessisuunnitelma etenivät sen mukaan, mitä vastapuoli kanteeseen vastatessaan lausui ja esitti. Työ tehtiin vasta siinä vaiheessa, kun sitä nimenomaan tarvittiin, eikä asiaan uhrattu aikaa varmuuden vuoksi etukäteen. Juttujen lykkääminen mahdollisti vaiheittaisen etenemisen eikä jutun jokaista askelta tarvinnut suunnitella etukäteen. Todistajia nimettiin ja todistelua esitettiin tarpeen mukaan asian edetessä. Preklusiota ei tarvinnut miettiä. Tämä kaikki ei kuitenkaan välttämättä tarkoittanut sitä, että käsittely olisi ollut jäsentymätöntä – usein päinvastoin.

Vanhaan prosessiin verrattuna nykyprosessi saattaa näyttäytyä jopa jäykkänä: Kaikki jutut ajetaan samaan muottiin ja etupainotteiseen valmisteluun, erityisesti yhteenvedon muokkaamiseen ja käsittelyyn joudutaan preklusion pelossa uhraamaan tarpeettoman paljon aikaa.

Esimerkiksi vaikeisiin kiinteistö- tai vakuutusriitoihin, joita edellä on käsitelty, nykyprosessi sopii kuitenkin hyvin. Tällaiset jutut on syytä valmistella ja jäsenellä perusteellisesti etukäteen ja etupainotteisesti. Kun kysymys on tuhannen euron vuokravakuuden palauttamisesta, tilanne on kuitenkin toinen. Vanhassa prosessissa vuokralainen ja yksityinen vuokranantaja saattoivat hoitaa moisen prosessin sujuvasti itse ilman avustajia. Nykysysteemissä se ei vaikeuksitta onnistu.”

Voin omalta osaltani yhtyä siihen, mitä edellä siteeratussa Sarjan lausunnossa on todettu. Esimerkiksi yhteenvedon laatiminen ja sen aikaa vievä muokkaaminen valmistelustunnossa ovat pienissä riita-asioissa usein tarpeettomia toimenpiteitä. Sen vuoksi pidänkin ehdotettua oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 12 §:n säännöstä, jonka mukaan yhteenvedon tekeminen ei olisi pakollista, onnistuneena. Ehdotuksen mukaan käräjäoikeuden tulisi tehdä yhteenveto ainoastaan siinä tapauksessa, että se katsoisi yhteenvedon laatimisen edistävän asian käsittelyä tai sen sovinnollista ratkaisemista.

Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen (nykyisin korkeimman oikeuden oikeusneuvos) on nyt kysymyksessä olevan hankkeen aikaisemmassa vaiheessa 13.3.2023 antamassaan lausunnossa [EOAK/471/2023](#) todennut muun ohella seuraavaa:

”Vuoden 1993 prosessiuudistuksen keskeiset piirteet kuten korostunut akkusatorisuus ja asianosaisille asetetut ankarat taakat; todistustaakka, väittämistaakka ja vetoamistaakka, yhdistettyinä preklusiouhkaisiin määräaikoihin, tekevät nykyisestä riitaprosessista tarpeettoman monimutkaisen ja kalliin pienten riita-asioden hoitamiseen. Maallikot eivät selviä prosessista ilman avustajaa, ja etupainotteisuus tekee pienestäkin jutusta avustajan hoitamana kalliin. Jutut sovitaan usein valmisteluistunnossa, jolloin laskutettavia toimenpiteitä on menettelyn etupainotteisuudesta johtuen syntynyt huomattava määrä.

Hallintolainkäyttöä ja erityisesti prosessia hallinto-oikeuksissa voidaan juttuaan itse hoitavan asianosaisen näkökulmasta pitää siviiliprosessin vastakohtana. Virallistoimintoisuus tekee prosessista maallikollekin helpon eikä avustajaa tarvita. Aineellisen totuuden selvittämisestä huolehtii mahdollisuuksien mukaan tuomioistuin eikä jutun `oikea` lopputulos vaarannu prosessuaalisen taakan laiminlyönnin, preklusion tai muun muotoseikan vuoksi.

Hallinto-oikeuksissa käsiteltävät asiat saattavat olla käytännössä hyvinkin samanlaisia kuin yksinkertaiset riita-asiat. Esimerkiksi autojen väitettyyn virheelliseen pysäköintiin liittyvät oikeudelliset näkemyserot, joita ratkaistaan huomattavia määriä sekä hallinto-oikeuksissa että yleisissä tuomioistuimissa, saattavat tuomioistuinlinjasta riippumatta muistuttaa hyvinkin paljon toisiaan. Yleisissä tuomioistuimissa asianajokulut ovat tällaisissakin jutuissa usein tuhansia euroja, kun taas hallinto-oikeudessa autoilija useimmiten hoitaa prosessin itse ja maksaa yleensä enintään 270 euron oikeudenkäyntimaksun.

Arviomuistiossa on mainittu vuonna 2002 oikeushistoriaan siirtynyt asunto-oikeusprosessi, jossa käytännön tasolla oli paljon yhtymäkohtia hallintoprosessin virallistoimintoisuuteen – tai ainakin aineellinen prosessinjohto oli usein niin vahvaa, että prosessilajit tältä osin käytännössä lähenivät toisiaan.

Pienriitamenettelystä säätäminen muodostaisi tärkeän osan niiden korjausliikkeiden sarjassa, joita 1990-luvun kenties liiankin puhdasoppisiksi osoittautuneiden prosessiuudistusten jälkeen on jouduttu tekemään (kirjallinen rikosprosessi käräjäoikeudessa, jatkokäsittelylupajärjestelmä hovioikeuksissa, syyteneuvottelun käyttöönotto, entistä pienemmät tuomarikokoonpanot, hallinnollisen sakkomenettelyn laajentaminen ja todistelun vastaanottaminen videoilta hovioikeudessa).”

Minulla ei ole juurikaan lisättävää Sarjan ja Pölösen lausunnoissa kuvattuihin ongelmiin, joita nykyisen siviiliprosessin joustamattomuudesta aiheutuu. Summaarisen menettelyn ja aidosti laajojen riita-asioiden käsittelyyn sinänsä hyvin soveltuvan nykyisen siviiliprosessin välissä on tilaa ja tarvetta pienriitamenettelylle, jollainen on käytössä useissa verrokkimaissa ja jota nyt hyvistä syistä ehdotetaan Suomeenkin.

Koska Pölösenkin lausunnossa mainittuihin korjausliikkeisiin näyttää aina kuluvan vähintäänkin pari vuosikymmentä, olisi tärkeää, että nyt kapealla sektorilla aloitettavaksi ehdotetun kevennetyn prosessin soveltamisalaa nopeasti laajennettaisiin myös muihin asiaryhmiin.

Kuten hallituksen esityksessä on todettu (s. 29), yhteistä pienten riita-asioiden menettelyille vertailuvaltioissa on pyrkimys siihen, että asianosaiset voisivat ajaa asiaansa ilman juristin apua. Sen mahdollistamiseksi menettelyistä on pyritty säättämään täysimittaista riita-asian oikeudenkäyntiä yksinkertaisempia. Tuomarin prosessinjohto on tyypillisesti aktiivista. Yhteistä on myös tavoite pienentää asianosaisten oikeudenkäyntikuluriskiä. Vertailumaissa pienten riita-asioiden menettelyä ei kuitenkaan ole rajattu vain asuinhuoneistoa koskeviin vuokra-asioihin kuten Suomessa nyt ehdotetaan.

Voin yhtyä hallituksen esityksessä todettuun siinä, että uuden menettelyn tulisi perustua pääsääntöiseen suulliseen käsittelyyn. Menettelyn tulisi muistuttaa vanhaa asunto-oikeusprosessia, jota edellä mainitussa Pölösen lausunnossa on osuvasti kuvattu seuraavasti:

”Asunto-oikeuden puheenjohtaja saattoi sanoa ilman avustajaa paikalla olevalle kantajalle suullisen käsittelyn aluksi esimerkiksi seuraavaa:

No, antakaapas kaikki ne paperit tänne, niin laitetaan ne järjestykseen ja katsotaan, mistä tässä oikein on kysymys. Jaaha – tässähän näyttää olevan näitä varoituksiakin – ja ne onkin kaikki annettu todisteellisesti vuokralaiselle tiedoksi. Vaaditte siis häätöä varoituksista huolimatta jatkuneen pahantapaisen elämän johdosta – ja oliko niin, että talonmies on tulossa todistamaan ja odottaa tuolla salin ulkopuolella?”

Pidän siis ehdotetun uuden prosessilajin suunniteltua käyttöalaa tarpeettoman suppeana. Tilanteet, joissa asunto-osakeyhtiö on esimerkiksi maksamattomien vastikkeiden vuoksi ottanut huoneiston asunto-osakeyhtiölain nojalla yhtiön hallintaan, saattavat johtaa häätöön. Tällaiset jutut sopisivat luonteeltaan yhtä hyvin ehdotettuun menettelyyn kuin asiat, joissa häätövaatimus perustuu maksamattomiin vuokriin tai muuhun vuokralaisen sopimusrikkomukseen. Hallitusohjelman edellä selostetun kirjauksenkin perusteella myös asunto-osakeyhtiölain säännöksiin perustuvien häätöjen olisi nähdäkseni voitu katsoa kuuluvan uuden menettelyn piiriin.

Saattaa toki olla perusteltua, että ehdotettua menettelyä ensin kokeillaan pelkästään asuinhuoneiston vuokrausta koskevissa asioissa ja että sitä saatujen kokemusten perusteella myöhemmin nopeasti laajennetaan myös muihin asiaryhmiin. Pidän kuitenkin jokseenkin selvänä ilman kokeiluakin, että kevyempää menettelyä tarvitaan myös esimerkiksi autojen pysäköintiin tai lentojen viivästymisestä maksettaviin korvauksiin liittyvissä asioissa sekä tyypillisesti myös yksinkertaisissa kuluttajakauppaan liittyvissä asioissa, joilla nyt kuormitetaan ruuhkaantunutta kuluttajariitalautakuntaa.

Jos pienten riita-asioiden käsittelyyn pääsemisen edellytykseksi asetetaan ehdotetuin tavoin enintään 10.000 euron intressi, mielestäni mahdollisuus menettelyn käyttöön olisi voitu jo ensi vaiheessa avata myös vaatimuksille, jotka perustuvat liikehuoneiston vuokrasuhteeseen. Pienten toimistojen ja liiketilojen vuokraamiseen liittyvät riidat ovat käytännössä hyvin samankaltaisia kuin asuntojen vuokraamiseen liittyvät riidat. Usein kysymys on asunto-osakeyhtiöiden omassa hallinnassa olevista liiketiloista, joita koskevat riidat sopisivat hyvin esimerkiksi isännöitsijöiden ja vuokralaisina toimivien yrittäjien itsensä hoidettaviksi.

Pidän ilmeisenä, että pienriitamenettelyllä on hallituksen esityksessä arvioiduin (s. 49) tavoin positiivisia vaikutuksia vuokramarkkinoiden toimintaan. Kaikessa sijoitustoiminnassa punnitaan sijoitukseen liittyviä riskejä. Vuokra-asuntojen kohdalla riskit liittyvät vuokralaisen maksukykyyn ja siihen, noudattaako vuokralainen vuokrasopimuksen ehtoja. Kun vuokra-asuntojen kysyntä pitkään ylitti merkittävällä tavalla niiden tarjonnan varsinkin pääkaupunkiseudulla ja kaupunkien keskustoissa, vuokranantajan taloudelliset riskit olivat käytännössä vähäisiä sen vuoksi, että hän sai valita suuresta joukosta vuokralaisehdokkaita luotettavimman ja maksukykyisimmän vuokralaisen. Tällä hetkellä tilanne on toinen. Vuokranantajan on otettava huomioon se varteenotettava mahdollisuus, että vuokrasuhteeseen liittyvien riskien lauetessa tarvitaan helppoa, halpaa ja nopeaa oikeusprosessia.

Hallituksen esityksessä todettu (s. 8) pääkäsittelyssä ratkaistujen häätöasioiden keskimääräinen 7–9 kuukauden käsittelyaika viime vuosina koko maassa, on vuokranantajalle todellinen riski, joka saattaa vaikuttaa vuokra-asuntojen hankintaan sijoituskohteina ja sitä kautta myös vuokra-asuntojen tarjontaan. Pidänkin jossain määrin outoina hallituksen esityksen väitteitä siitä (s. 11), että ”korkeasta oikeudenkäyntikynnyksestä hyötyy tyypillisesti vuokranantaja” ja että (s. 16) ”esitys voisi edistää etenkin vuokralaisten tosiasiallisia mahdollisuuksia kääntyä tuomioistuimen puoleen”. Käytännössä ainoastaan oikeudenkäynneissä, joissa on kysymys vuokravakuuden palauttamatta jättämisestä, vuokralainen on kantajana ja oikeutta käydään hänen intressissään. Olennaisempi näkökulma on, että lukuisilla piensijoittajilla on sijoitusasuntoja, ja nimenomaan heille laskevasta oikeudenkäyntikynnyksestä on hyötyä, koska vuokrarästien periminen ja häätötuomion saaminen helpottuu, mikä puolestaan pienentää asuntosijoittamiseen liittyviä riskejä ja tehostaa näin vuokramarkkinoiden toimintaa.

Jossain määrin teoreettiselta tuntuu myös hallituksen esitykseen kirjattu näkemys ehdotetun 1.000 euron kulukaton ylittävistä kuluista (s. 25). Hallituksen esityksen mukaan ”vuokranantajalla olisi mahdollisuus siirtää näin aiheutuvat lisäkustannukset vuokriin”. Käytännössä tällaista mahdollisuutta ei tietenkään ole, koska edellisen asukkaan häätämisen kuluja ja maksamattomista vuokrista aiheutuvia luottotappioita ei voida mitenkään siirtää seuraavan vuokralaisen vuokriin. Vuokratason määrää käytännössä yksinomaan yleinen vuokrataso, mikäli asuntoon ylipäättänsä aikoo saada vuokralaisen.

2. Ehdotettu pienriitamenettely

Kuten hallituksen esityksessä on useaan otteeseen todettu, keskeinen uudelle pienriitamenettelylle asetettava vaatimus on se, että kanne on ajettavissa ja siihen voidaan vastata ilman lakimiesavustajaa. Kuten hallituksen esityksessä on ehdotettu, pienriitamenettelyn tulisi nähdäkseni perustua tarvittaessa hyvinkin puheenjohtajavetoiseen suulliseen käsittelyyn. Mielestäni suullisuuden ei kuitenkaan käytännössä tarvitsisi olla yhtä korostettua ja itsetarkoituksellista kuin tavanomaisessa riitaprosessissa.

Oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan pääkäsittely on suullinen eikä asianosainen saa lukea eikä antaa tuomioistuimelle kirjallista lausumaa taikka muutoinkaan esittää asiaa kirjallisesti. Säännös koskisi myös pienriitamenettelyä. Ilman avustajaa pienriitamenettelyssä esiintyville asianosaisille tulisi mielestäni kuitenkin sallia esimerkiksi valmiiksi kirjoitettujen tapahtumaselosteiden esittäminen eikä heiltä tulisi vaatia asianajajatyylisiä suullista pledeerausta jo muutenkin paineita aiheuttavassa tilanteessa istuntosalissa. Mikäli asianosainen haluaisi esittää asiansa esimerkiksi etukäteen laadittuun kirjelmään tukeutuen, se tulisi voida puheenjohtajan harkinnan mukaan sallia.

Kuten hallituksen esityksessä on ehdotettu, käytännössä olisi toimivinta, jos puheenjohtaja suorittaisi todistajien kuulustelun (pääkuulustelu) ja asianosaiset voisivat esittää täydentäviä tai vastakuulustelutyypisiä kysymyksiä sen jälkeen. Ehdotettu oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 15 §:n 2 momentti rakentuukin tämän lähtökohdan varaan. Pidän kuitenkin tärkeänä, että myös asiakirjatodistelu voitaisiin käydä läpi puheenjohtajan johdolla. Kaikille osapuolille tuttuja asiakirjoja ei tarvitsisi itsetarkoituksellisesti käydä kovinkaan tarkkaan suullisesti läpi, vaan niihin viittaamisen tulisi riittää.

Vanha asunto-oikeusprosessi toimi ”pienriitamenettelynä” käsitykseni mukaan pääosin hyvin, ja se kelpaisi päivitettynä versiona monilta osin myös uuden järjestelmän esikuvaksi. Asunto-oikeudessa oli tavanomaista, että pienvuokranantajat käyttivät asiamiehinnään ja avustajinaan asunto-oikeuden haastemiehiä, mikäli eivät hoitaneet juttua itse. Mikäli toimeksianto annettiin asianajotoimistolle, istuntoon lähetettiin usein oikeustieteen ylioppilas. Myös asiamiesten ja avustajien

kelpoisuusvaatimusten suhteen paluu vanhaan on nähdäkseni perusteltua. Ehdotettu muutos oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:ään mahdollistaa sen.

Pienriitamenettelyltä olisi hallituksen esityksessä ehdotetuin tavoin (OK 6 a luku 18 § 1 mom.) syytä edellyttää myös sitä, että ratkaisu olisi tehtävissä ja julistettavissa enintään muutaman tunnin kuluttua istunnon jälkeen ja joka tapauksessa vielä samana päivänä. Ratkaisujen julistaminen on keskeinen osa oikeudenkäynnin välittömyyttä. Suullisuus-, välittömyys- ja keskittämisperiaate kuuluvat nykyisen riitaprosessin keskeisiin menettelyperiaatteisiin. Vaikka mainittuja periaatteita muuten edelleen korostetaan, ratkaisujen julistaminen on jostain syystä nykyisin käytännössä harvinaista. Sen vuoksi ehdotettu säännös on jo pedagogisista syistä tarpeen.

Ehdotettu oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 18 §:n 1 momentti on tarpeellinen myös sen tavoitteen osalta, ettei julistettavia ratkaisuja perusteltaisi laajasti. Pidän tarkoituksettomana esimerkiksi todistajien kertomusten selostamista tuomiota julistettaessa, jos asianosaiset ovat hetkeä aikaisemmin olleet itse istunnossa mukana kuulemassa todistelua. Eri asia toki on, että todistajien kertomusten sisällön kirjaaminen tuomioon saattaa helpottaa esimerkiksi hovioikeuden jatkokäsittelylupaharkintaa mahdollisessa muutoksenhakuvaiheessa.

Pidän onnistuneena ehdotusta siitä, ettei pienten riita-asioiden menettelyssä lähtökohtaisesti tulisi toimitettavaksi erillistä valmisteluistuntoa. Ehdotettavan oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 14 §:n nojalla asia tulisi siirtää kirjallisesta valmistelusta suoraan pääkäsittelyyn, jollei olisi erityistä syytä toimittaa suullista valmisteluistuntoa.

Pidän niin ikään hyvänä, ettei preklusiota kirjallisen valmistelun ja pääkäsittelyn välillä olisi, mikäli erillistä valmisteluistuntoa ei toimitettaisi (OK 6 a luvun 11 §). Mielestäni automaattinen preklusio ei ylipäänsä sovellu prosessiin, joista myös maallikoiden on tarkoitus voida selviytyä ilman avustajaa. En ole vakuuttunut siitä, että pienriita-asioissa tarvittaisiin preklusiota edes käräjäoikeuden ja hovioikeuden välillä.

Pidän yllättävänä, että hallituksen esityksessä käräjäoikeuden ratkaisuteho pienriita-asioissa on edelleen arvioitu melko vaatimattomin sananvalinnoin. Hallituksen esityksen (s. 20) mukaan ”ynsi käräjätuomari, jolla ei olisi muita lainkäyttötehtäviä, voisi kyetä käsittelemään ja ratkaisemaan useita tällaisia juttuja viikossa”. Verrattuna Helsingin asunto-oikeuden ratkaisutehoon menneinä vuosina, esimerkiksi vain kahden jutun ratkaiseminen päivässä vaikuttaa vaatimattomalta työsuoritteelta. Edellä mainitussa Pölösen lausunnossa on tältä osin (alleviivaus lisätty) todettu seuraavaa:

”Pienriitojen käsittelyn rytmitys voisi perustua nopeaan juttujen päiväämiseen ja nopeasti etenevään päivittäiseen juttulistaan. Juttuja istutettaisiin useita jokaisena arkipäivänä. Istunnoissa lähtökohtana olisi kaikenlaisen ylimääräisen toiminnan, erityisesti erilaisen teknisen

säädön, minimointi. Sen sijaan keskityttäisiin itse asiaan ja juttujen nopeaan läpivirtaukseen. Asiakirjatodisteet esitettäisiin paperimuodossa asianosaisten ollessa fyysisesti paikalla samassa huoneessa eikä videoyhteyksiä pääsääntöisesti käytettäisi. Käräjäsihteeri huolehtisi kaikesta, mistä puheenjohtajan ei välttämättä ole tarpeen huolehtia itse. Tavoitteena voisi olla, että istuntopäivän aikana noin viiden jutun asianosaiset poistuisivat paikalta tuomioasiakirja ja muutoksenhakuohjeet mukanaan tai valmiina sähköpostissa.”

3. Hovioikeusmenettely pienriita-asioissa

Nykyinen hovioikeusmenettely tarkkoine vaatimuksineen on luotu jatkumoksi hienolle, mutta kalliille ja vaikealle alioikeusprosessille. Hallituksen esitys toisi helpotusta alioikeuteen, mutta jättäisi hovioikeusprosessin ennalleen. Pienriita-asioissa ei luultavasti yleensä myönnettäisi jatkokäsittelylupaa, mutta jos lupa kuitenkin myönnettäisiin, hovioikeusprosessi näissä asioissa olisi samanlainen kuin muissakin riita-asioissa. Uudistus jäisi siis tältä osin puolitiehen.

Tilanteessa, jossa jatkokäsittelylupa myönnetään, asia nimenomaan tutkitaan uudelleen hovioikeudessa – ja sen vuoksi myös tämä prosessin vaihe olisi nähdäkseen perusteltua muuntaa sellaiseksi, että maallikot voisivat ajaa juttunsa ilman avustajaa myös hovioikeuden pääkäsittelyssä.

Edellä mainitussa Pölösen lausunnossa mainittua hallinto-oikeusprosessia ja vanhaa (ennen 1994) kirjallista hovioikeusprosessia muistuttava prosessi saattaisi, jatkokäsittelyluvan myöntämisen jälkeen, soveltua pienriita-asioihin paremmin kuin nykyinen hovioikeusmenettely.

4. Sähköinen asiointipalvelu

Hallituksen esitys rakentuu sen ajatuksen varaan, että asianosaiset toimittavat asiakirjat käräjäoikeuteen sähköisessä asiointiliittymässä, jossa asianosaisia voitaisiin helposti ja nopeasti ohjata antamaan asian käsittelyn kannalta tarvittavat tiedot. Asiointiliittymää käyttämällä tiedot saataisiin käräjäoikeuden tietojärjestelmään rakenteisessa muodossa, mikä vähentäisi täydentämistarvetta ja muutakin työtä käräjäoikeudessa ja helpottaisi asian käsittelyä. Toistaiseksi tällaista yleistä asiointiliittymää ei yleisissä tuomioistuimissa kuitenkaan ole käytössä.

Pidän yleisellä tasolla jossain määrin nurinkurisena, että oikeusprosesseja ”sujuvoitetaan” uusia lakeja valmistelemalla ja säätämällä, mutta lakien soveltamisen aloittaminen viivästyy, koska tarvittavaa tekniikkaa ei ole käytössä. Esimerkkinä mainittakoon henkilötodistelun vastaanottaminen käräjäoikeudessa tehdyltä kuva- ja äänitallenteelta. Lait hyväksyttiin eduskunnassa 10.12.2021 ([EV 214/2021 vp](#)), mutta tarvittavia laitteita ei ole vielä saatu kattavasti käyttöön.

Nyt kysymyksessä olevan tarpeellisen uudistuksen toteuttamista ei kuitenkaan tulisi viivyttää sen vuoksi, ettei sähköistä asiointiliittymää vielä

ole. Uusi menettely voidaan ottaa käyttöön ilman sitäkin. Kuten hallituksen esityksessä on todettu (s. 44), voidaan lähteä siitä, että asianosaisen tulisi uudistuksen voimaantulon ja sähköisen asiointiliittymän valmistumisen välisenä aikana toimittaa asiakirjat käräjäoikeuteen nykyiseen tapaan, siis käytännössä useimmiten sähköpostitse. Suhtaudun kuitenkin varauksellisesti siihen, että sähköinen asiointi olisi tulevaisuudessakaan ainoa tapa laittaa pienriita-asioita vireille käräjäoikeudessa. Paitsi valtiosääntöisiä kysymyksiä (ks. [PeVL 4/2018 vp](#)) tällaiseen ratkaisuun saattaisi sisältyä sellaisia käytännön ongelmia, joita ei ole osattu ennakoida (ks. 23.12.2024 antamani ratkaisu [EOAK/7568/2023](#)). Pidän ehdotettua oikeudenkäymiskaaren 6 a luvun 6 §:n 1 momenttia tässä suhteessa onnistuneena, koska se sisältää mahdollisuuden myös muuhun kuin sähköiseen asiointiin ”erityisestä syystä”.

Oikeusasiamies
Petri Jääskeläinen

Esittelijäneuvos
Jarmo Hirvonen

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.